

1. Барбан Е. Джазовые опыты : сб. статей / Ефим Барбан. – Л. : Самиздат, 1980. – 220 с.
2. Гаккель Л. Фортепианная музыка XX века : очерки / Леонид Гаккель. – Л. ; М. : Сов. комп., 1976. – 296 с.
3. Гессе Г. Игра в бисер : роман / Герман Гессе ; пер. с нем. С. К. Апта. – М. : АСТ, 2000. – 448 с. (Серия: Вершины. Мастера).
4. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Хосе Ортега-и-Гассет // Эссе о литературе и искусстве ; [пер. с исп. А. М. Гелескула]. – М. : Радуга, 1991. – С. 40–229. (Антология литературно-эстетической мысли).
5. Холопова В. Вопросы ритма в творчестве композиторов первой половины XX века / Валентина Холопова. – М. : Музыка, 1971. – 303 с.
6. Bek J. Erwin Schulhoff: Leben und Werk / Josef Bek. – Hamburg : Von Bockel, 1994. – 268 S.
7. Gogichashvili E. Erwin Schulhoff. Sonata for violin and piano / M. M. – Louisiana (State University), 1998.

В статье исследуются социокультурные предпосылки ассимилятивных процессов в западноевропейской музыкальной культуре первой половины XX столетия. Прослеживаются пути жанрово-стилевой интеграции джаза в европейский культурный континуум и его влияние на эволюцию музыкальной культуры XX века. Осуществлен анализ “Suite Dansante en Jazz” Эрвина Шульгофа в аспекте механизмов освоения джазовых стилистических моделей академическим музыкальным сознанием.

Ключевые слова: джаз, пианизм, регтайм, свинг, блюз, брейк, гемпиола.

The article identified socio-cultural background assimilative processes in the Western musical culture of the first half of the twentieth century. Traced the process of genre – a style of jazz in the integration of European cultural continuum and its undeniable influence on the general evolutionary processes in the musical culture of the twentieth century. The analysis of the “Suite Dansante en Jazz” Erwin Shulgofa in the context of the development of jazz styles and models and their penetration into the structure of the academic language of music.

Key words: jazz pianism, ragtime, swing, blues, break, gemiola.

УДК 78.072:82-94

Валерій Титаренко

СТРУКТУРНА КЛАСИФІКАЦІЯ МУЗИЧНО-КРИТИЧНИХ СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ “ДЖАЗ”

Стаття присвячена вивченню надрукованих публікацій журналу “Джаз” з позиції систематизації та аналізу музично-критичного матеріалу, виявлення кількісних показників творчих досягнень авторів у рубриці “Теорія та історія джазу”.

Ключові слова: класифікація, тематичні напрацювання, жанр, інформативність, історія джазу, кількісні показники.

Процес розвитку джазового мистецтва як складової музичної культури України характеризується історичними закономірностями еволюції суспільної свідомості, на основі якої відбувається формування світогляду та сприйняття дійсності, а згодом її відображення в мистецьких категоріях і формах. Процес відображення дійсності в музичному мистецтві складний та багатогранний і визначається суспільними відносинами, поглядами, світоглядом певної епохи чи історичного періоду. Джаз – один із способів світосприйняття та засобів вираження людиною свого ставлення до дійсності. Музика цього напрямку – це, “перш за все, особливий світ, особливий спосіб життя та мислення” [7, с.17]. Характерні риси джазового мислення зумовлені історичними, соціокультурними умовами розвитку музики цього напрямку. Для осмислення та розуміння джазової музики, формування громадської думки щодо творів джазового мистецтва, виховання художньо-естетичних уподобань в Україні 2005 року було засновано музично-критичний журнал “Джаз”. Його метою є здійснення моніторингу музичного соціокультурного простору України, інформування про сучасні події джазового мистецтва, фестивалі, концерти, конкурси, інтерв’ю з відомими джазовими композиторами, виконавцями та колективами.

Від початку заснування періодичного видання до сьогодні авторський колектив опублікував більше тридцяти номерів журналу. Важливе значення в контенті музично-критичного

матеріалу належить статтям, які визначають історію розвитку й теоретичні аспекти джазового мистецтва, що сприяють формуванню освітніх компетенцій і становлять методологічну й теоретичну базу галузі. Отже, актуальним завданням є здійснення теоретичних узагальнень і структурної класифікації музично-критичних статей журналу “Джаз”, спрямованих на висвітлення проблем розвитку джазового мистецтва.

Мета статті – здійснення структурної класифікації музично-критичних статей журналу “Джаз” у контексті історико-теоретичного аспекту.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- систематизувати статті рубрики “Теорія та історія джазу”;
- здійснити аналіз музично-критичного матеріалу й представити кількісні показники творчих досягнень у зазначеній рубриці;
- виявити різні підходи авторів (редакційної колегії) до вивчення історико-теоретичних аспектів джазового мистецтва.

Характерною особливістю музично-критичного матеріалу журналу “Джаз” є виявлення різних аспектів джазового мистецтва. Це стосується як раціональних, теоретичних основ джазової музики, так і сфери практичної діяльності, емпіризму. Теоретичні аспекти джазу реалізуються в статтях авторського колективу журналу, який публікує інформацію про:

– історію розвитку джазового мистецтва – “Суперкраткий очерк истории джаза” (О.Кізлова) [6], “Джордж Гершвин. Родоначалник утонченного джаза” (В.Титаренко) [8], “Из истории отечественного джаза «Яков Скоморовский и его джаз-оркестр»” (Л.Шемета) [9];

– теорію джазу – “Фольклорні витоки джазу” (В.Власов, В.Мурза) [2], “Методичні основи аранжування та обробки естрадно-джазових творів для двох акордеонів” (М.Булда) [1].

Щодо музичного емпіризму, то він реалізований у статтях, які визначають, описують та інформують про фестивально-концертне життя, конкурси. Однак цей напрям не передбачений метою дослідження нашої статті, оскільки домінантою вказаної роботи є характеристика історико-теоретичних аспектів музично-критичного матеріалу журналу “Джаз”.

Найбільш актуальною для інформаційного забезпечення розвитку джазового мистецтва є рубрика “Теорія та історія джазу”, бо вона становить методологічно-теоретичну основу галузі. Здійснивши аналіз усіх статей, що відносяться до сформованої нами рубрики журналу, вважаємо доцільним оформити систематизований нами фактичний матеріал емпіричного аналізу в табл. 1, яка б дала можливість отримати синтезоване уявлення про тематичне спрямування статей та їх жанрові особливості. Структура запропонованої таблиці містить такі заголовки граф: рубрика, назва статті, автор, номер видання.

Таблиця 1

Систематизація музично-критичних статей

Рубрика	Назва статті	Автор	Номер видання
Теорія та історія джазу	Президент українського джаза	Ольга Кізлова	№1 (1), 2006. – С.8
	Как живется джазу в Украине	Ольга Кізлова	№1 (1), 2006. – С.13–16
	Неужели? Наконец-то! Приглашение к полемике	Вячеслав Полянский	№1 (1), 2006. – С.17–18
	Как Леонид Утёсов создал оркестр теа-джаз	Анатолий Железний	№1 (1), 2006. – С.28–31
	Фольклорні витоки джазу (теорія джазу)	Віктор Власов, Володимир Мурза	№2 (2), 2006. – С.5–6
	Клавдия Шульженко (стаття містить біографічні відомості співачки, за якими можна оцінити розвиток джазу в минулому, тому статтю відносимо до категорії “Історії джазу”)	Анатолий Железний, Леонід Шемета	№2 (2), 2006. – С.26–28

Продовж. табл. 1

	Суперкраткий очерк истории джаза	Ольга Кизлова	№4 (4), 2006. – С.3–6
	“Амаджаз” (колектив брав участь у записі першої радянської джазової пластинки – 1928 р.)	Леонід Шемета	№4 (4), 2006. – С.26–27
	Рок: небольшой урок (к 50-летию стиля) (стаття описує історію розвитку стилю рок)	Юрій Михайлов	№5 (5), 2006. – С.6–11
	Из истории отечественного джаза “Яков Скоморовский и его джаз-оркестр”	Леонід Шемета	№6 (6), 2006. – С.16–20
	Джордж Гершвин	Матеріали за книгою Дейвіда Юена “Джордж Гершвин: путь к славе” підготував Валерій Титаренко	№6 (6), 2006. – С.32–35
			№1 (7), 2007. – С.32–35
			№2 (8), 2007. – С.32–33
			№3 (9), 2007. – С.30–35
			№4 (10), 2007. – С.34–36
	Джордж Гершвин. Годы музыкального ученичества		№5 (11), 2007. – С.34–36
	Джордж Гершвин. И, наконец: первая песня, ее большой успех и первак музыкальная комедия на Бродвее		№4 (15), 2008. – С.36–38
	Джордж Гершвин. Годы музыкального ученичества		№6 (12), 2008. – С.36–38
	Джордж Гершвин. Родоначальник утонченного джаза		№1 (17), 2009. – С.30–33
	Александр Варламов. Патриарх советского джаза	Леонід Шемета	№5 (11), 2007. – С.31–33 №6 (12), 2008. – С.33–35
	“Джаз-гол” Владимира Канде-лаки. Из истории отечественного джаза	Леонід Шемета	№3 (9), 2007. – С.26–28
	Александр Рязанов и его джаз-квартет	Леонід Шемета	№4 (10), 2007. – С.32–33
	Золотая труба Эдди Рознера	Анатолій Железний	№3, 2008. – С.36–38
	Государственный джаз-оркестр СССР (Виктор Кнушевицкий)	Леонід Шемета	№4 (15), 2008. – С.32–35 №5 (16), 2008. – С.35–38
	Львовский Теа-джаз-оркестр Генриха Варса	Леонід Шемета	№5 (16), 2008. – С.32–34
	Артемий Айвазян и Госджаз Армении	Леонід Шемета	№2 (18), 2009. – С.37–39
	Методичні основи аранжування та обробки естрадно-джазових творів для двох акордеонів	Марина Булда	№3 (19), 2009. – С.34–35
	Корифей советского джаза – киевлянин Артур Полонский	Леонід Шемета	№4 (20), 2009. – С.30–40
	Бас-гитара в джазе (исторический очерк)	Єфім Марков	№4 (20), 2009. – С.26–29
	Фортепіано в jazzі. “Регтайм – мистецтво занепаду” (Scott Joplin)	Джеллі Ролл Мортон	№4 (20), 2009. – С.21–25

Продовж. табл. 1

Матісс джазу (про Джаллі Ролл Мортона)	В'ячеслав Полянський	№5 (21), 2009. – С.30–36
Алексей Семёнов и его джаз-оркестр	Леонід Шемета	№5 (21), 2009. – С.37–40
		№6 (22), 2009. – С.36–40
Королі джазу. Етюд третій. Краще бути Богом, аніж рабином	В'ячеслав Полянський	№6 (22), 2009. – С.32–35
Етюд четвертий. Він залишився (про Джеймса Джонсона)	В'ячеслав Полянський	№1 (23), 2010. – С.33–36
Корифей советского джаза – харьковчанин Борис Ренский	Леонід Шемета	№1 (23), 2010. – С.37–40
Николай Минх и джаз-оркестр ЛРК	Леонід Шемета	№2 (24), 2010. – С.37–40
Королі джазу. Етюд п'ятий. Чи можна свінгувати на органі?	В'ячеслав Полянський	№4 (26), 2010. – С.32–35
Николай Минх и джаз-оркестр ЛРК (початок статті в №2 (24))	Леонід Шемета	№4 (26), 2010. – С.36–40
Етюд шостий. Просто легенда (про Ерла Гайнса, який товаришував і співпрацював з Люї Армстронгом)	В'ячеслав Полянський	№5 (27), 2010. – С.28–31
Едди Рознер	Леонід Шемета	№5 (27), 2010. – С.35–40
Скитання по волнам славы Эдди Рознера	Леонід Шемета	№1 (29), 2011. – С.36–40

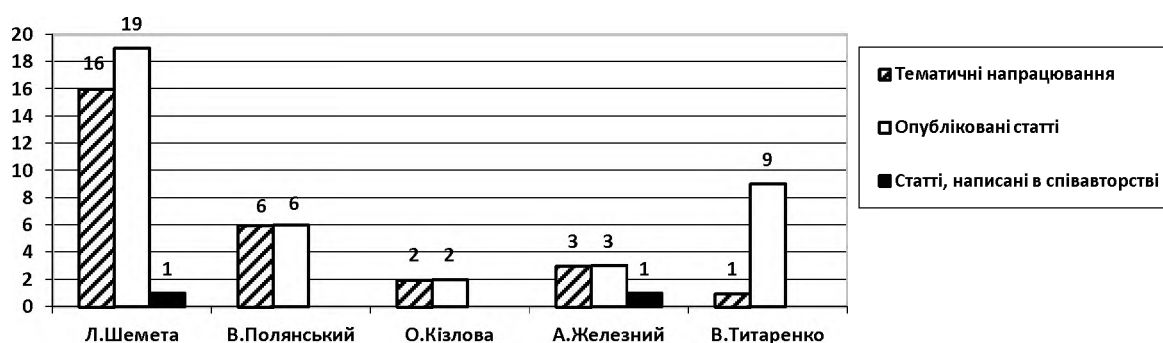
Систематизований фактичний матеріал таблиці визначає різні підходи до виявлення історико-теоретичних аспектів джазового мистецтва. Це стосується історії розвитку джазу, проблематики вітчизняної джазової композиторської та виконавської шкіл, методичного забезпечення виконавців і педагогів цього напрямку. Структурно-генетичний аналіз розробленої таблиці виявив певні особливості рубрики “Теорія та історія джазу”, зокрема, більшість статей характеризують історичні закономірності розвитку цього виду мистецтва. Значну кількість напрацювань у зазначеному контексті мають такі автори: Л.Шемета, В.Полянський, О.Кізлова, А.Железний, В.Титаренко. Вважаємо за необхідне здійснити аналіз музично-критичного матеріалу вищезгаданих авторів і подати їхні напрацювання в табл. 2 та діаграмі 1, які б статистично й графічно виявили кількісні показники творчих досягнень у рубриці “Теорія та історія джазу”.

Таблиця 2

Кількісні показники творчих досягнень у рубриці “Теорія та історія джазу”

Автор	Тематичні напрацювання	Опубліковані статті	Статті, написані в співавторстві
Л.Шемета	16	19	1 (з А.Железним)
В.Полянський	6	6	-
О.Кізлова	2	2	-
А.Железний	3	3	1 (з Л.Шеметою)
В.Титаренко	1	9	-

Графічне вираження кількісних показників опублікованих статей у вищезгаданій рубриці

Аналіз вищезроблених графіків виявив, що найбільш активно в зазначеній рубриці за кількістю опублікованих статей працюють Л.Шемета та В.Титаренко, однак домінуюча кількість тематичних напрацювань у напрямі історії джазу належить Л.Шеметі – 16 досліджених тем для публікації в журналі.

Значну увагу слід звернути на перший номер видання, оскільки початок будь-якої діяльності, особливо музично-критичної, визначається постановкою проблем, відповідних завдань і шляхів їх вирішення. Інформативними із цього погляду є статті О.Кізлової “Как живется джазу в Украине” [5] і В.Полянського “Неужели? Наконец-то! Приглашение к полемике” [7]. Дві статті належать до аналітичних жанрів музично-критичної публіцистики. Якщо перша є синтезом двох аналітичних жанрів – огляду й критичної статті, то друга відповідає всім ознакам критичної статті з полемічним і проблемним типом викладу матеріалу. Оглядовість зазначеної публікації О.Кізлової проявляється в панорамному погляді на сучасні події джазового мистецтва України, вияві стану концертно-фестивального життя, здійсненні оціночних суджень, характеристиці ситуації та проблемних, невирішених освітньо-виховних питань галузі, що є надзвичайно актуальним для першого номера видання. Щодо статті В.Полянського, то вона відповідає всім ознакам жанру *критичної статті* – концепційність, використання аналітичного інструментарію, аргументовані узагальнення та висновки. Автор характеризує проблему розвитку джазового мистецтва й зазначає: “Ведь джаз – не только музыка, это, прежде всего – особый мир, особый образ жизни и, если хотите, особый образ мыслей”. Крім цього, В.Полянський звертає увагу читачів на появу музично-критичного видання та можливості, які виникають унаслідок цього, зокрема: “С выходом журнала появляется возможность приблизить к джазу печатное слово, анализировать, спорить, сталкивать противоположные мнения – короче, поселить на страницах “Джаза” полемический жанр” [7, с.17].

Таким чином, важливого значення для розвитку джазового мистецтва, його теоретично-емпіричної та методичної основ набувають публічні дискусійні обговорення. Роль дискусії в зазначеному контексті досить впливова, оскільки дискусія розширює “інтелектуальну надбудову” (Асаф’єв), яка утворюється навколо події, привертає увагу громадськості й “формує «креативний ефект» (тобто творчий): читач (слухач), порівнюючи різні (а навіть і протилежні) точки зору, намагається усвідомити свою позицію і стає, таким чином, учасником (нехай і пасивним) інтелектуального оціночного процесу” [4, с.55].

Очевидним є те, що до рубрики “Теорія та історія джазу” увійшов *різножанровий* музично-критичний матеріал – статті інформаційного, аналітичного та художньо-публіцистичного жанрів, проте останній з перелічених більшою мірою представлений жанром нарису. Зазначимо, що для статей, виконаних у жанрі нарису, притаманна синтетичність: поєднання науковості, публіцистичності зі стилістикою та прийомами найрізноманітніших видів і жанрів художньої літератури.

Особливістю відзначається спецвипуск видання 2008 року з присвятою “Ветеранам київського джазу” [3]. У зазначеному номері редакційна колегія надрукувала статті, у яких висвітлено особисті спогади відомих джазових композиторів, виконавців, диригентів та інших діячів цього виду мистецтва. Актуальність таких статей очевидна, оскільки найбільш значимою роз-

повіддю про історичний розвиток джазу є розповідь від першої особи – очевидців, особистостей, які своєю діяльністю створювали та розвивали джазове мистецтво в Україні. Діапазон новизни цього видання відмічається характеристикою соціокультурних умов історичного розвитку, які є своєрідним літописом джазового життя, що найбільше проявляється в:

- хроніці подій (логіка більшості статей викладена в хронологічній послідовності);
- реакції сучасників на процеси розвитку джазового мистецтва;
- особливості виконавських прочитань і слухачького сприйняття (у статтях міститься не тільки опис, але й аналіз тих умов, у яких виконувалися джазові твори);
- характеристики ціннісних пріоритетів і встановленні критеріїв оціночного судження в джазовому мистецтві, що сприяло розвитку не тільки композиторської та виконавської творчості, але й музично-критичної думки.

Інформативною є стаття О.Кізлової “Суперкраткий очерк истории джаза” [6], у якій авторка намагається визначити закономірності історичного розвитку джазового мистецтва, виявити зміну стилевих джазових напрямів від імпровізаційних фольклорних наспівів, традиційних основ джазової стилістики до сучасного джазу з його диференціацією на різноманітні естетико-музичні течії – free-джаз, модальний або ладовий джаз, джаз-рок, ф’южн. Незважаючи на те, що авторка не характеризує джазових напрямів і течій, а лише констатує їх виникнення й функціонування, у статті виявлено взаємозв’язок між соціокультурними умовами та закономірностями змін стилевих тенденцій у джазовому мистецтві. Крім цього, у ретроспективному огляді висвітлено вплив трудової пісні (афро-американського фольклору), балади, спіричуела й блюзу на формування семантики джазу.

Висновки. У статті здійснено структурну класифікацію музично-критичних статей журналу “Джаз”. У процесі вивчення зазначеної проблеми виконано систематизацію рубрики “Теорія та історія джазу”, результати якої оформлено в табл. 1. Аналіз систематизованого фактичного матеріалу таблиці виявив різні підходи до вивчення історичних закономірностей і теоретичних основ джазової музики. Це стосується історії розвитку джазу, проблематики вітчизняної джазової композиторської та виконавської шкіл, методичного забезпечення виконавців і педагогів цього напрямку. На базі структурно-генетичного аналізу нами було визначено *кількісні показники творчих досягнень авторів* у рубриці “Теорія та історія джазу”, які в статистичному та графічному вигляді подані в табл. 2 та діаграмі 1.

Аналіз історико-теоретичних аспектів музично-критичного матеріалу журналу виявив різні підходи авторів і редакційної колегії до вивчення джазової проблематики. У роботі розглянуто особливості декількох статей, які описують історичні закономірності розвитку джазового мистецтва (“Суперкраткий очерк истории джаза” – О.Кізлова), стан концертно-фестивального життя, здійснюють оціночні судження, визначають джазову соціокультурну ситуацію та проблемні, невирішені освітньо-виховні питання галузі (“Как живется джазу в Украине” – О.Кізлова, “Неужели? Наконец-то! Приглашение к полемике” – В.Полянський). На основі аналітичного огляду спецвипуску журналу 2008 року з присвятою “Ветеранам київського джазу” у статті охарактеризовано *особливості підходу до вивчення проблеми історії українського джазу*, які проявляються у висвітленні особистих спогадів відомих джазових композиторів, виконавців, диригентів та інших діячів цього виду мистецтва. Таким чином, музично-критичний матеріал журналу “Джаз” є своєрідним літописом джазового музичного життя, який не тільки фіксує мистецькі події та нові явища (твори, прем’єрні виконання), але й публікує критичні статті, що визначають історико-теоретичні аспекти розвитку джазового мистецтва.

1. Булда М. Методичні основи аранжування та обробки естрадно-джазових творів для двох акордеонів / М Булда // Джаз. – 2009. – № 3 (19). – С. 34–35.
2. Власов В. Фольклорні витoki джазу / В. Власов, В. Мурза // Джаз. – 2006. – № 2 (2). – С. 5–6.
3. Джаз (спецвипуск). – 2008. – 40 с.
4. Зінькевич О. Музична критика. Теорія та методика : навчальний посібник / О. Зінькевич, Ю. Чекан. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. – 424 с.
5. Кизлова О. Как живется джазу в Украине / О. Кизлова // Джаз. – 2006. – № 1 (1). – С. 13–16.
6. Кизлова О. Суперкраткий очерк истории джаза / О. Кизлова // Джаз. – 2006. – № 4 (4). – С. 3–6.
7. Полянський В. Неужели? Наконец-то! Приглашение к полемике / В. Полянський // Джаз. – 2006. – № 1 (1). – С. 16–17.

8. Титаренко В. Джордж Гершвін. Родоначальник утонченого джаза / В. Титаренко // Джаз. – 2009. – № 1 (17). – С. 30–33.
9. Шемета Л. Из истории отечественного джаза “Яков Скоморовский и его джаз-оркестр” / Л. Шемета // Джаз. – 2006. – № 6 (6). – С. 16–20.

Статья посвящена изучению напечатанных публикаций журнала “Джаз” с позиции систематизации и анализа музыкально-критического материала, выявления количественных показателей достижений авторов рубрики “Теория и история джаза”.

Ключевые слова: классификация, тематические наработки, жанр, информативность, история джаза, количественные показатели.

Annotation. The article is devoted to the study of published articles of the magazine “Jazz” from a position of systematization and analysis of musical-critical material, detection of quantitative indicators of creative achievements of authors under the heading “Theory and history of jazz”.

Key words: classification, thematic achievement, genre, informative, history of jazz, quantitative indicators.

УДК 78.072:82-94

Віктор Сподаренко

ТЕМАТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ МУЗИЧНО-КРИТИЧНИХ СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ “ДЖАЗ”

У статті охарактеризовано специфіку музично-періодичного журналу “Джаз”, розглянуто закономірності формування критичного матеріалу в контексті його жанрових і типологічних особливостей. Здійснено класифікацію статей за рубриками й окреслено їхні типові риси.

Ключові слова: жанр, тип, ознака, рубрика, закономірність, класифікація, стиль викладу, тематична спрямованість.

Процес розвитку музичного мистецтва як форми суспільної свідомості відзначається особливостями соціокультурного простору. Його еволюція зумовлена динамікою мистецького музично-суспільного буття, проблематику якого вивчають сучасні спеціалізовані періодичні видання, що певною мірою пов’язані з музичною наукою та належать до сфери прикладного музикознавства. Мета таких видань – *здійснити оцінку* сучасних феноменів музичної культури: явища, об’єкта, предмета, що суттєво відрізняється від мети збірників наукових праць – пояснити й обґрунтувати об’єкт (предмет, явище, процес) тієї сфери знань, яку досліджує конкретна наука. Таким чином, для музично-критичних видань очевидною є спрямованість “на події сучасного *поточного* музичного життя, *нові* явища (твори, прем’єрні виконання тощо), *нагальні* питання музичної дійсності” [2, с.12]. Крім зазначеного, специфіка музично-критичної думки полягає в *оперативності* відгуку на подію, яка проявляється в активному та цілеспрямованому формуванні громадської думки.

Сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства характеризуються реалізацією процесу створення та поширення знань, інформації, які перетворюються на основні продуктивні сили суспільства. У зазначених умовах актуальним є розвиток музичних засобів масової інформації, які є тими носіями, що доносять музично-критичний матеріал до адресата й здатні впливати на формування суспільної свідомості, зокрема, її естетико-мистецької форми. Проблемним питанням для вітчизняного джазового музичного мистецтва протягом десятиліть залишалося питання організації комунікативного аспекту між композиторами, виконавцями, організаторами музично-фестивального життя та суспільством. Однак у грудні 2005 року відбулося вирішення зазначеної проблеми шляхом створення спеціалізованого періодичного видання “Джаз”, яке розпочало моніторинг джазового соціокультурного простору України. Упродовж декількох років редакційна колегія журналу публікувала різноманітний музично-критичний матеріал, що інформувало суспільство про сучасні події джазового мистецтва. Та-